

کیمیا ۹۹۲۷۵۰

۳۴۹۸۹



دانشگاه قم
دانشکده علوم انسانی

۱۳۸۰ / ۴ / ۲
مرکز مطالعات و مدارک علمی ایران
تعمیرات

پایان نامه کارشناسی ارشد، فقه و مبانی حقوق اسلامی

موضوع:

بررسی احکام شرکت در فقه امامیه و اهل سنت

استاد راهنما:

حضرت حجة الاسلام والمسلمین جناب حاج آقای محمدعلی راغبی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر علی اصغر موسوی رکنی

نگارش:

012135

زهرا اسماعیلیان نوقابی

تابستان ۷۹

۳۴۹۵۶

تقدیم

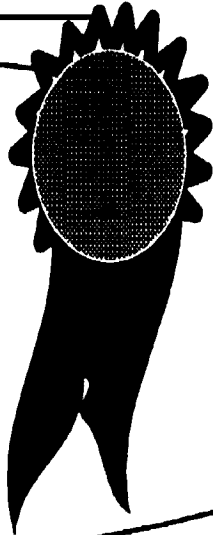
به ساحت پاک آن منجی سبز پوش
آن مهدی هادی

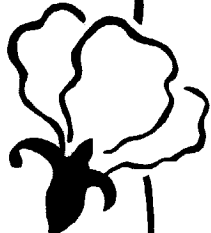
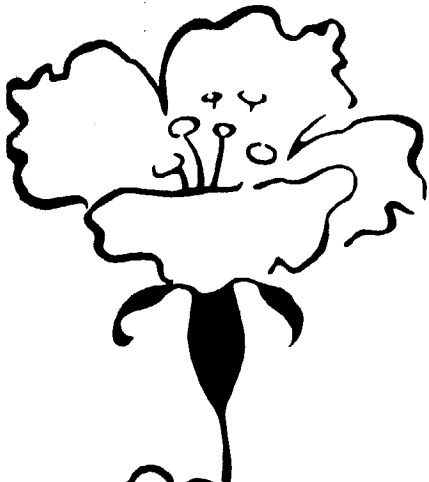
لو که سالهاست جهان در انتظار رؤیتش لحظه‌ها را سپری
می‌کند و من به کمک دقایق می‌روم تا زمانه پیر را یاری
کنم در رسیدن به نهایت، به حقیقت، به او
در به در واژه انتظار

سراغ شکوفه‌ای را می‌گیرم که عطر مهربانی او را دارد.

مهدیا روی در پرده غیبت تا کی

چه شود بینمت ای حجت ثامن عشرم





تقدیر و تشکر

مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ

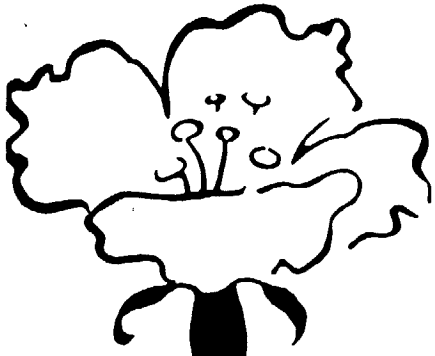
حمد و سپاس مخصوص خدایی که این عالم را بر پایه رهروان
و ره پویان دین قرار داد تا آنها راهنمای ما در این کره خاکی و
جهانی دیگر شوند.

تقدیر و تشکر از حضرت حجة الاسلام و المسلمین جناب آقای
محمد علی راغبی که راهنمایی رساله را بعهده داشته و جناب
آقای دکتر علی اصغر موسوی رکنی استاد محترم مشاور که با
رهنمودهایشان راهی روشن را برایم ترسیم نمودند و در
تشعشع صادقانه آنها از فراز و نشیب موج به ساحل سبز
رسیدم.

و تقدیر و تشکر از کلیه عزیزان و دوستان بزرگواری که مرا در
به انجام رساندن این مهم یاری نمودند.

بگفتم: روز بیگاهست و ره بس دور گفتا: «رو»

به من بنگر به ره منگر که من این ره نور دیدم

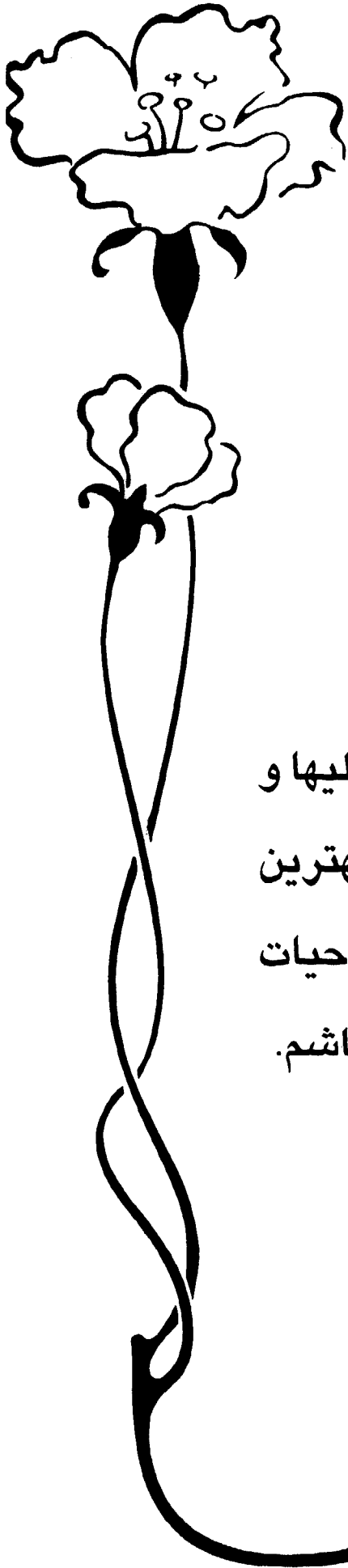


تقدیر و تشکر:

از دواسوه صبر و تقوا

آنانکه وجودشان برایم همه عشق بود، و وجودم برایشان همه
رنج، توانشان رفت تا به توانایی رسم، مویشان سپیدی گرفت
تا روی سپید بمانم.

آنانکه فروغ نگاهشان، گرمی کلامشان و روشنی رویشان
سرمایه جاودانی زندگی من بوده است در برابر وجود
کرامیتان زانوی ادب بر زمین می‌نهم و با دلی مالا مال از عشق
و محبت بر دستانتان بوسه می‌زنم.



تقدیر و تشکر:

از زیباترین بهار زندگیم

همسر مهربان که به پاس همدلیها و
همیاریهایش، که صادقانه بهترین
لحظاتش را سپری کرد تا سر حد حیات
و تلاش سالیانم را پایانی خوش باشم.

چکیده رساله

شرکت:

شرکت بفتح شین و بکسر راء می باشد و در آن شین را با کسره و راء را با ساکن نیز تلفظ می کنند. آیات و روایات زیادی در باب مشروعیت و جواز شرکت رسیده است. شرکت یکی از عقود جایز می باشد و عبارت است: از اجتماع حقوق چند نفر در یک شیء واحد بر سبیل مشاع.

این رساله به بررسی احکام شرکت در فقه امامیه و اهل سنت می پردازد و از مقدمه و ۶ فصل تشکیل شده و هر فصلی به سه گفتار تقسیم شده که در ذیل به تشریح فصول می پردازیم:

فصل اول: فصل اول اختصاص به مقدمه و کلیات دارد و این فصل از سه گفتار تشکیل شده: گفتار اول: که دیباچه مطالعاتی می باشد، شامل تاریخچه مطالعاتی، بیان مسئله، فرضیات و پرسشهای تحقیقاتی، اهداف مطالعاتی، اهمیت مطالعاتی، حدود مطالعاتی و مرور مطالعاتی می باشد. گفتار دوم: چگونگی تحقیق رساله است که روش تحقیق، طرح تحقیق، فن تحقیق، طرح تحلیلی، زمان اجرایی را بیان می شود. گفتار سوم: شامل تعریف اصطلاحات رساله است که به تعریف احکام، شرکت - فقه - امامیه - اهل سنت پرداخته است.

فصل دوم: که مشروعیت و ارکان شرکت است از سه گفتار تشکیل شده گفتار اول: به بررسی مفهوم شرکت از نظر لغوی و اصطلاحی اختصاص داده شده است. در گفتار دوم: ادله مشروعیت شرکت که عبارتند از: قرآن کریم، سنت، اجماع و عقل که توسط هر کدام از این ادله اربعه مشروعیت شرکت به نحوی به اثبات رسیده است. گفتار سوم: که ارکان شرکت می باشد و عبارتند از: متعاقدین، صیغه عقد و مال و موضوع شرکت که هر کدام به نوبه خود توضیح داده شده سپس علت مقدم بودن عقد بر مزج و حکم شرکت در کالاهای قیمی بیان می شود.

فصل سوم: که عنوان آن اسباب و موارد شرکت می باشد از سه گفتار تشکیل شد: گفتار اول: در مورد کیفیت حصول شرکت به دو نوع قهری و اختیاری بحث می شود. گفتار دوم: در مورد اسباب شرکت که عبارتند از: ارث، حیات دفعی، عقد و مزج توضیحاتی داده شده است گفتار سوم: در مورد شرکت که

شامل عین، منافع و حق می باشد بحث می کند.

فصل چهارم: فصل چهارم نیز از سه گفتار تشکیل شده است. گفتار اول: دیدگاه مذاهب را در مورد انواع شرکت که عبارتند از عنان، ابدان، مفاوضه، وجوه، ذمم، جبر و مضاربه بررسی می گردد و اینکه هر کدام چه نوع شرکتی را پذیرفته و در نهایت شرکت معتبر از دید امامیه مطرح می شود گفتار دوم: اقسام شرکتهای تجاری امروزی مطرح می گردد گفتار سوم: در مورد شروط شرکت که شامل شروط صحیح و فاسد می باشد بحث می شود.

فصل پنجم: اختصاص به احکام شرکت دارد در این فصل احکام شرکت بطور تفصیلی از دیدگاه امامیه با اهل سنت و از نظر حقوقی مورد بحث و بررسی قرار گرفت و به نقاط اشتراک و وجه تمایزی که دارند اشاره شده است.

فصل ششم: فصل ششم که به تقسیم اختصاص داده شده و از سه گفتار تشکیل شده گفتار اول: در مورد تعریف و اقسام تقسیم بحث شده و اینکه تقسیم از نظر دخالت شریکان، دادگاه و به اعتبار موضوع به سه نوع تقسیم شده است. گفتار دوم: در مورد درخواست تقسیم مال شرکت از طرف یکی از شرکاء، مواردی که مال تقسیم نمی شود و عدم تقسیم مال وقف شرح داده شده است و در گفتار سوم: نحوه تقسیم و ترتیب تقسیم به دو روش تعدیل سهام و استقراع بیان شده است.

و در خاتمه بحث استنتاج و نتایج تحقیق بیان شده سپس پیشنهادات مطرح گردیده و در آخر فهرست منابع ذکر گردیده است.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	مقدمه
۳	فصل اول: مقدمه و کلیات
۴	گفتار اول: دیاچه مطالعاتی
۴	۱ - تاریخچه مطالعاتی
۴	۲ - بیان مسأله
۴	۳ - فرضیات و پرسشهای تحقیقاتی
۴	۴ - اهداف مطالعاتی
۴	۵ - اهمیت مطالعاتی
۴	۶ - حدود مطالعاتی
۴	۷ - مرور مطالعاتی
۵	تاریخچه مطالعاتی
۵	بیان مسأله
۶	فرضیات و پرسشهای تحقیقاتی

اهداف مطالعاتی.....	۷
اهمیت مطالعاتی.....	۷
حدود مطالعاتی.....	۹
مرور مطالعاتی.....	۹
گفتار دوم: چگونگی تحقیق	
۱- روش تحقیق.....	۱۰
۲- طرح تحقیق.....	۱۰
۳- فن تحقیق.....	۱۰
۴- طرح تحلیلی.....	۱۰
۵- زمان اجرایی.....	۱۰
روش تحقیق.....	۱۱
طرح تحقیق.....	۱۲
فن تحقیق.....	۱۲
طرح تحلیلی.....	۱۳
زمان اجرایی.....	۱۴
گفتار سوم: تعریف اصطلاحات رساله	
الف: تعریف احکام.....	۱۵
احکام واقعی، اربعه، و غیره.....	۱۵
احکام عملیه.....	۱۵
احکام فقهی.....	۱۵
احکام تکلیفی.....	۱۵
ب: تعریف شرکت.....	۱۵
ج: تعریف فقه.....	۱۵

کلمه فقه در قرآن و حدیث.....	۱۵
کلمه فقه در اصطلاح علماء.....	۱۵
د: تعریف امامیه.....	۱۵
ه: تعریف اهل سنت.....	۱۵
تعریف اصطلاحات رساله.....	۱۶
الف) احکام.....	۱۶
۱- احکام <i>وَأَمْرِي أَوْلَىٰ بِالنَّاسِ مِنْ سَائِرِ الْأُمَمِ</i>	۱۷
۲- احکام عملیه.....	۱۸
۳- احکام فقهی.....	۱۸
۴- احکام وضعی.....	۱۸
۵- احکام تکلیفی.....	۱۸
ب) شرکت.....	۱۹
ج) فقه.....	۲۰
د) امامیه.....	۲۴
فقه امامیه:	۲۴
ه) فقه اهل سنت.....	۲۴

فصل دوم

۲۵	
گفتار اول: بررسی مفهوم شرکت	۲۶
الف) مفهوم لغوی شرکت.....	۲۶
ب) مفهوم اصطلاحی شرکت.....	۲۶
بررسی مفهوم شرکت.....	۲۷
الف) مفهوم لغوی شرکت.....	۲۷

۳۰ (ب) مفهوم اصطلاحی شرکت
۳۴	گفتار دوم: ادله مشروعیت شرکت
۳۴ الف) قرآن
۳۴ ب) سنت
۳۴ ج) اجماع
۳۴ د) بناء عقلاء
۳۵ ادله مشروعیت شرکت
۳۵ الف) قرآن
۳۹ ب) سنت
۴۱ ج) اجماع
۴۱ د) بناء عقلاء
۴۲	گفتار سوم: ارکان شرکت
۴۲ الف) متعاقدين
۴۲ ب) صیغه عقد
۴۲ ج) مال و موضوع شرکت
۴۲ دلیل عدم صحت شرکت زمانی که دو مال مخاوط شده و قابل تشخیص از هم باشد
۴۲ مقدم بودن عقد بر مزج
۴۲ حکم شرکت در کالاهای قیمی
۴۳ ارکان شرکت
۴۳ الف) متعاقدين
۴۶ ب) صیغه عقد
۵۱ ج) موضوع و مال شرکت (معقود علیه)

شرایط و خصوصیات موضوع و مال شرکت:	۵۱
مقدم بودن عقد بر مزج:	۵۶
حکم شراکت در کالاهای قیمی:	۶۰
فصل سوم: اسباب و موارد شرکت	۶۵
گفتار اول: کیفیت حصول شرکت	۶۶
الف) قهری:	۶۶
ب) اختیاری:	۶۶
کیفیت حصول شرکت:	۶۷
الف) شرکت قهری:	۶۷
ب) شرکت اختیاری:	۶۷
شرکت جبری:	۶۹
شرکت اختیاری:	۷۰
گفتار دوم: اسباب شرکت	۷۲
الف) ارث:	۷۲
ب) حیات دفعی:	۷۲
آیا نیاز است محییز برای مالک شدن نیت تملک کند یا خیر؟:	۷۲
ج) عقد:	۷۲
د) مزج:	۷۲
اسباب شرکت:	۷۳
الف) ارث:	۷۳
ب) حیات دفعی:	۷۴
آیا نیاز است که محییز برای مالک شدن حیات مباح نیت تملک کند یا نه؟:	۷۹

ج) عقد	۸۰
د) مزج	۸۱
اسباب شرکت از نظر حقوق دانان	۸۵
گفتار سوم: موارد شرکت	
الف) عین	۸۶
ارث	۸۶
عقد	۸۶
حیازت	۸۶
ب) منافع	۸۶
ج) حق	۸۶
موارد شرکت	۸۷
الف) عین	۸۷
۱ - ارث:	۸۷
۲ - عقد:	۸۷
۳ - حیازت:	۸۸
ب) منافع	۸۸
ج) حق	۸۹
فصل چهارم	
الف) شرکت عنان	۹۲
وجه تسمیه در شرکت عنان	۹۲
ب) شرکت ابدان	۹۲
علل بطلان شرکت ابدان	۹۲

ج) شرکت مفاوضه.....	۹۲
لفظ و صیغه شرکت مفاوضه.....	۹۲
علل بطلان شرکت مفاوضه.....	۹۲
د) شرکت وجوه.....	۹۲
دلیل بطلان شرکت وجوه.....	۹۲
ه) شرکت ذمم.....	۹۲
و) شرکت جبر.....	۹۲
ز) شرکت مضاربه.....	۹۲
شرکت معتبر از دیدگاه امامیه.....	۹۲
دیدگاههای مذاهب در مورد انواع شرکتهای.....	۹۳
الف) شرکت عنان.....	۹۳
وجه تسمیه در شرکت عنان.....	۱۰۰
ب) شرکت ابدان (اعمال).....	۱۰۳
علل بطلان شرکت ابدان (اعمال):.....	۱۰۸
ج) شرکت مفاوضه:.....	۱۱۴
لفظ و صیغه شرکت مفاوضه:.....	۱۱۶
علت باطل بودن شرکت مفاوضه:.....	۱۱۷
د) شرکت وجوه.....	۱۲۲
دلیل امامیه بر بطلان شرکت وجوه:.....	۱۲۵
ه) شرکت ذمم.....	۱۲۸
و) شرکت جبر.....	۱۲۹
ز) شرکت مضاربه.....	۱۳۰